

Z kroniki naukowej

SESJA NAUKOWA INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO W OPOLU

W dn. 7 V 1965 r. odbyła się w Opolu sesja naukowa poświęcona 20 rocznicy PRL i powrotu Śląska Opolskiego do Macierzy. Sesję zorganizował Instytut Śląski w Opolu. W sesji udział wzięli naukowcy z wielu ośrodków krajowych oraz aktyw gospodarczy i społeczny woj. opolskiego.

Obrady zagał II sekretarz KW PZPR w Opolu, Stanisław Kosicki, przekazując następnie przewodnictwo na czas trwania sesji rektorowi Uniwersytetu Wrocławskiego prof. Alfredowi Jahnowi.

Referat zasadniczy na sesji plenarnej poprzedziło wręczenie, nadanego przez Radę Państwa, Krzyża Oficerskiego Orderu Odrodzenia Polski doc. dr Romanowi Lutmanowi, wybitnemu badaczowi, wieloletniemu działaczowi i organizatorowi życia naukowego na Śląsku. Wręczenia dokonał wiceprzewodniczący PWRN w Opolu Franciszek Adamiec.

Następnie F. Adamiec wygłosił referat na temat sytuacji gospodarczej i kulturalnej woj. opolskiego. Szczególnie uwypuklił on rolę i znaczenie tego województwa na tle gospodarki ogólnonarodowej. Woj. opolskie zajmuje obok woj. katowickiego drugie miejsce w kraju pod względem produkcji przemysłowej. Także produkcja rolna jest tu na wysokim poziomie, a uzyskiwane plony należą do najwyższych w kraju. Referent podkreślił również, że w zakresie demograficznym i kulturalnym w minionym 20-leciu dokonała się całkowita integracja ludności rodzimej z ludnością napływową.

Dalsze obrady odbywały się w trzech sekcjach: socjologiczno-demograficznej, rolnictwa oraz przemysłu.

W sekcji socjologiczno-demograficznej główny referat pt. *Procesy integracji społecznej na Opolszczyźnie w l. 1945—1965* wygłosił doc. Kazimierz Żygulski z Wrocławia. W swoim referacie wykazał on, że miniony okres 20-lecia stanowi zamknięty etap stosunków społecznych na Opolszczyźnie i to nie tylko ze względu na zamknięty w tym czasie cykl powojennej odbudowy gospodarczej oraz przekształceń gospodarczych opartych o własność społeczną, ale przede wszystkim ze względu na zamknięty etap naturalnego biologicznego rozwoju polegającego na tym, iż w tym czasie wyrosło nowe pokolenie, nie znające już z własnych doświadczeń migracji, które obecnie wkracza do produkcji, zakłada rodziny, dojrzewa społecznie. Jest to już drugie pokolenie, wyrosłe na Opolszczyźnie, które uległo pełnej integracji społecznej i kulturalnej.

Autor w swoim referacie wydzielił kilka okresów postępującej integracji:

- 1) l. 1945—1948, okres wielkiej ruchliwości migracyjnej — okres wzmoczonej solidarności wewnętrznej poszczególnych grup, wzajemnej nieufności, odczucie odrębności;
- 2) l. 1948—1950, okres, kiedy rozpoczynają się pierwsze wzajemne kontakty w czasie pracy, wypoczynku, kiedy wzrasta liczba małżeństw mieszanych. Szczególną rolę w tym okresie zaczyna odgrywać szkoła, gdzie proces narastania więzi był najsilniejszy;

- 3) l. 1950—1955, okres rozbudowy przemysłu i silnych ruchów migracyjnych ze wsi do zawodów pozarolniczych. Narastają wtedy więzi i wspólne zainteresowania zawodowe, kulturalne i inne;
- 4) l. 1956—1960, okres wzmózonych ruchów migracyjnych związanych z akcją łączenia rodzin;
- 5) ostatni, nie zakończony etap przypada na lata po 1960 r.; charakteryzuje się stopniowym wchodzeniem w życie drugiego pokolenia Ziemi Zachodnich, urodzonego po 1945 r., wychowanego w PRL, we wspólnej szkole, nie znającego z własnych doświadczeń innych obszarów poza Opolszczyznę i posiadającego wielką sumę wspólnych przeżyć.

Autor referatu podkreślił, po przeprowadzeniu szczegółowych wywodów, że z konglomeratu ludzkiego, jaki tu istniał w 1946 r., Opolszczyzna po przejściu przez różne fazy trudności i osiągnięć stanowi obecnie nowoczesne, przodujące ekonomicznie i promieniujące kulturalnie, jednolite w swoich zasadniczych rysach strukturalnych, poglądach i tendencjach społeczeństwo regionu.

Kolejny referat wygłosił mgr Jerzy Balaryn z Opola na temat: *Aktualna sytuacja ludnościowa w województwie opolskim*. Ludność według stanu z końca 1964 r. osiągnęła poziom zbliżony do przedwojennego (1939 r. = 1 065 tys. ludności, 1964 — 1 004 tys. ludności). W tym czasie dokonały się znaczne przegrupowania w strukturze społeczno-zawodowej. Podczas gdy w 1939 r. w miastach regionu zamieszkiwało 30,7% ludności, a w 1946 r. — ze względu na zniszczenia wojenne — tylko 21,8%, to w 1964 ludność w miastach wynosiła — 39,5%.

Zmiany w strukturze wieku ludności wyraża wysoki udział dzieci i młodzieży do lat 17 oraz wysoki udział ludności starej powyżej 60 lat. Zmiany te sprawiły, że woj. opolskie odczuwa obecnie niedobór siły roboczej. Sytuacja ta według ustalonych prognoz będzie ulegać zmianie — nastąpi bowiem w najbliższej perspektywie dość znaczny wzrost ludności produkcyjnej. Referent przytoczył ciekawe dane z zakresu rozwoju ludności rodzimej i napływowej. Ludność rodzima woj. opolskiego w pierwszym okresie powojennym charakteryzowała się niskim przyrostem naturalnym, natomiast ludność napływowa — bardzo wysokim. Obecnie zachodzi zjawisko odwrotne. Według obliczeń referenta, 70% ludności woj. opolskiego urodziło się na ziemi opolskiej.

W sekcji przemysłu wygłoszone zostały dwa referaty:

- 1) doc. Józefa Popkiewicza, *Przemysł kluczowy Opolszczyzny i jego zmiany strukturalne w okresie 1945—1965*;
- 2) dr Zdzisławy Czyżowskiej i mgr Z. Jazienickiego, *Czynniki kształtujące perspektywiczny rozwój przemysłu woj. opolskiego*.

Opolszczyzna w okresie międzywojennym należała w porównaniu z zachodnimi okręgami III Rzeszy — do obszarów zacofanych. W regionie tym utrzymywało się prawie stale wysokie bezrobocie. W wyniku zniszczeń wojennych uruchomiony przez polskie władze bezpośrednio po wojnie przemysł nie przekraczał 20—30% przedwojennego poziomu. Do r. 1949 uruchamiano poprzednio istniejące zakłady. Po 1949 r. przemysł kluczowy wzbogacił się o szereg całkowicie nowych obiektów. Wysokie nakłady inwestycyjne i rozwój industrializacji w okresie powojennym stworzyły z woj. opolskiego bardzo ważny ośrodek przemysłowy. W 1962 r. region ten produkował 50% całej produkcji nawozów sztucznych, 35% wapna palonego, prawie 18% cementu, 17% papieru, 14% tłuszczów i olejów roślinnych, 13,5% obuwia, 10% obrabiarek, prawie 10% energii elektrycznej, szkła okiennego, maszyn i narzędzi rolniczych. Należy przy tym zauważyć, że obszaru woj. opolskie zajmuje zaledwie 3,05% ogólnej powierzchni Polski, a zamieszkuje je 3,15% ogółu ludności.

Autor wskazał również na ścisłe powiązania surowcowe i przemysłowe Opol-

szczepny z sąsiednimi województwami wykazując, że dopiero w organizmie PRL woj. opolskie stanowi jej integralną i ściśle związaną gospodarczo część.

Omawiając zagadnienie czynników wpływających na perspektywiczny rozwój przemysłu opolskiego, autorzy podkreślali dogodnie położenie województwa pomiędzy wysoko uprzemysłowionymi terenami woj. katowickiego i wrocławskiego. W organizmie III Rzeszy Opolszczyzna oderwana była od swojej bazy surowcowej, którą stanowi Górny Śląsk. Województwo posiada dogodne warunki transportowe i komunikacyjne — lądowe i wodne. Województwo opolskie dysponuje w zasadzie surowcami pochodzenia mineralnego, rolniczego i leśnego. Stanowi to również czynnik dalszego rozwoju przemysłu. Województwo opolskie należy obecnie do najlepiej zainwestowanych na terenie kraju. Na 1 mieszkańca przypada tutaj 131,8 tys. zł majątku trwałego, podczas gdy średnia krajowa wynosi 78,1 tys. zł. Dalszym czynnikiem rozwoju przemysłu to stosunki demograficzne, które kształtować się będą w najbliższych latach korzystnie.

Doskonała komunikacyjność, korzystne stosunki wodne, zasoby surowców pochodzenia mineralnego i rolniczego, bliskość zasobów energetycznych, chłonność pobliskich rynków zbytu i wysoki stopień zainwestowania zapewniają przemysłowi woj. opolskiego dalszy szybki rozwój.

W sekcji rolnej wygłoszone zostały dwa referaty:

- 1) mgra Jana Cichonia, *Stan rolnictwa i osadnictwa wiejskiego na Opolszczyźnie w pierwszych latach władzy ludowej*;
- 2) doc. Józefa Góralczyka, *Czynniki i kierunki rozwoju rolnictwa w województwie opolskim*.

Referenci podkreślali, że Opolszczyzna zalicza się od szeregu lat do województw o najwyższej w kraju produktywności rolnictwa. Produkcja końcowa liczona na 1 ha użytków rolnych wynosi ponad 9,3 tys. złotych, przy krajowej szacowanej na 6,8 tys. zł. Jednym z głównych czynników wpływających na produktywność rolnictwa są warunki ogólnoekonomiczne wynikające z określonej polityki gospodarczej państwa. Badania wykazują jednak, że przy mało zróżnicowanej przestrzennie polityce rolnej występują duże różnice w produktywności rolnictwa. Wnosić stąd należy, że liczą się przede wszystkim warunki lokalne, przyrodnicze oraz stosunki społeczno-ekonomiczne. Te ostatnie zależą w dużym stopniu od decyzji władz wojewódzkich, zwłaszcza w zakresie szczegółowej struktury i lokalizacji inwestycji i osadnictwa oraz w zakresie samej produkcji organizowanej systemem nakładczym i od finansowania rolnictwa. Referenci zwracali uwagę na konieczność wzrostu pogłowia zwierzęcego i związanego z tym wzrostu upraw paszowych jako drogi zwiększenia intensywności produkcji rolnej w woj. opolskim. Referenci zajmowali się również szczegółowo sprawami specjalizacji produkcji rolnej i rejonizacją upraw. Obszernie zajmowano się kwestią mechanizacji rolnictwa opolskiego i sprawą kształcenia kadry. Szczególnie ten ostatni problem spowodował bardzo żywą i obszerną dyskusję.

W każdej z sekcji trwały dyskusje do późnych godzin popołudniowych. Zabrało głos w dyskusji szereg uczonych oraz działacze gospodarczych i oświatowych.

Sesja została zakończona w późnych godzinach popołudniowych. W czasie zamknięcia Sesji przewodniczący poszczególnych sekcji dokonywali podsumowania. Zamknięcia obrad dokonał rektor PWSP w Opolu oraz Dyrektor Instytutu Śląskiego — doc. dr Maurycy Horn.

W czasie przerwy między obradami przed- i popołudniowymi uczestnicy Sesji zwiedzili wystawę książek o tematyce śląskiej wraz z wystawą obrazującą dorobek wydawniczy placówek naukowych Opolszczyzny, która zorganizowana została w gmachu muzeum.

Jerzy Bartosik